

DE LOFOTEN VERANDEREN, MAAR

HET LICHT GAAT NOOIT VERLOREN

Gerenommeerde media noemen het één van mooiste eilandengroepen op aarde: De Lofoten, circa 200 kilometer boven de poolcirkel in Noorwegen. Drie lange dagen rijden of een dagje vliegen van Nederland ligt een landschap dat zich leent voor sprookjesfilms. Maar ook hier staat de tijd niet stil.

tekst en foto's: Eric Fokke

Turkoois zeewater en witte stranden zijn niet voorbehouden aan tropische oorden. Langs de tienduizenden kilometers lange kust van Noorwegen zijn er eveneens talloze te vinden, ook ver boven de poolcirkel zoals op de eilandengroep Lofoten.

De Lofoten is een verzameling kleine en grote eilanden waarvan de bergen steil uit het donkerblauwe water van de Atlantische oceaan oprijzen. Als regen en natte sneeuw horizontaal voorbij vliegen en het dankzij een dik wolkenpak midden op de dag schemert, zien de Lofoten er vanaf de veerboot grimmig uit. De zee zo grauw als de wolken, de kuiven van de golven wit als de vlekjes sneeuw op de grillige, onwillige, grijszwart granieten bergwanden die dichterbij komen. Onherroepelijk dringt de vraag zich op of de eilanden wel bewoond zijn, en zoja, wat voor volk zich daar in vredesnaam vestigde en weet te handhaven.

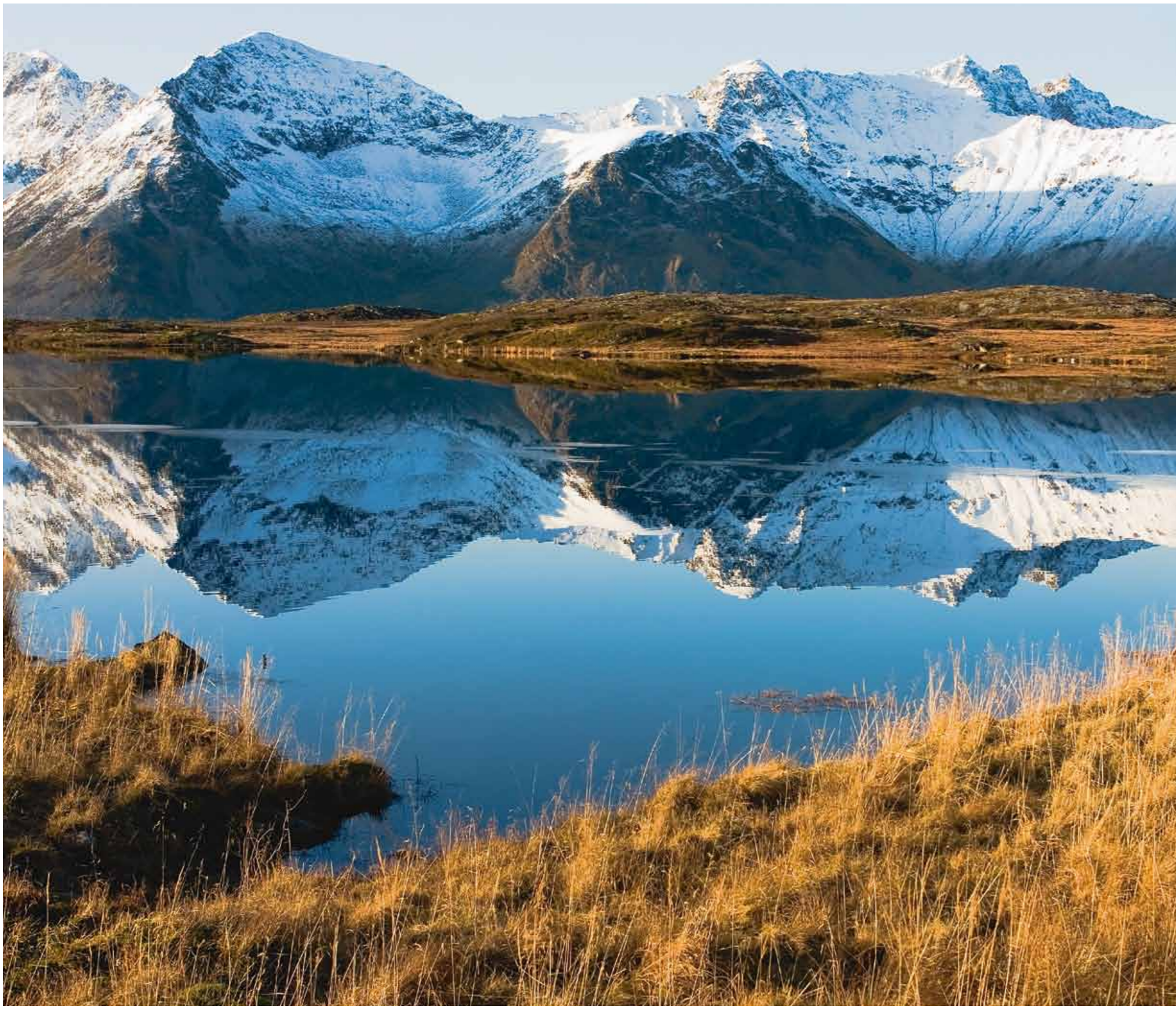
Zo bezien zijn de Lofoten geen droombestemming. Maar schijn bedriegt. National Geographic Traveler plaatste in 2007 de eilandengroep niet voor niets op de derde plek van de meest aantrekkelijke archipels van de wereld. Noorwegen zelf overweegt de eilandengroep aan te melden voor de Werelderfgoedlijst van Unesco. Het landschap van hoog piekende bergen en de zalige, oogstrelende kleinschaligheid van menselijk activiteiten maken de archipel tot een gewild reisdoel. Het regent en sneeuwt lang niet altijd, zéker niet, en in de zon kleuren de stranden goud en wit en het water turkoois. De eilanden zijn ook wel degelijk bewoond, door gewone, vriendelijke mensen, die, anders dan we gewend zijn, geen haast hebben. Wie overweegt een weg over te steken, ziet de auto's al stoppen, zebepad of niet. Bij de kassa van de supermarkt is tijd voor een praatje, niemand dringt aan. Alleen bij twee heel smalle bruggen in de E10 die over de eilanden kronkelt, staan verkeerslichten voor het geval een tegenligger komt – wat 9 van de 10 keer niet het geval is. De eilandengroep heeft ongeveer de oppervlakte van de provincie Utrecht en telt circa 25 duizend inwoners. De bergen domineren en beperken land- en woningbouw. Op de ruigste eilanden is vrijwel geen graslandje te vinden en is de visserij eeuwen lang de belangrijkste bron van inkomsten geweest. Op de strookjes land tussen de steile bergwanden en de fjorden staan schattige houten vissersdorpjes met de huisjes soms op palen boven het water.

Al liggen de Lofoten boven de poolcirkel, de warme golfstroom spoelt rond de eilanden en zorgt ervoor dat

het klimaat gematigd is. 's Winters en 's zomers zal het altijd een paar graden kouder zijn dan in Nederland, maar met een winddichte jas en warme trui kom je ver. Mede door de stand van de zon zijn deze twee seizoenen respectievelijk langer en korter dan in Nederland. De zon komt hier van begin december tot begin januari niet boven de horizon, maar gaat daarentegen van half mei tot half augustus niet meer onder. Zelfs in de donkere periode is het niet volledig donker, maar kleurt de zon, die pal onder de horizon beweegt, de hemel roze en als de maan het witte landschap beschijnt is er genoeg licht om buiten een boek te lezen – hoewel dat binnenshuis een stuk aangenamer is.

Tijdens de lange donkere dagdelen is er kans op noorderlicht, het fascinerende schouwspel van groene, soms rode en paarse gordijnen van licht die langs de hemel suizen. Als de zon tijdens de zomernachten laag en parallel aan de horizon voorbijtrekt, krijgen wolken alle mogelijk kleuren en zijn midden in de nacht soms prachtige regenbogen te zien. Het licht op de Lofoten is in bijna

alle jaargetijden bijzonder mooi en de combinatie met de puntige bergen zorgen voor een landschap dat een decor voor sprookjesfilms kan zijn.

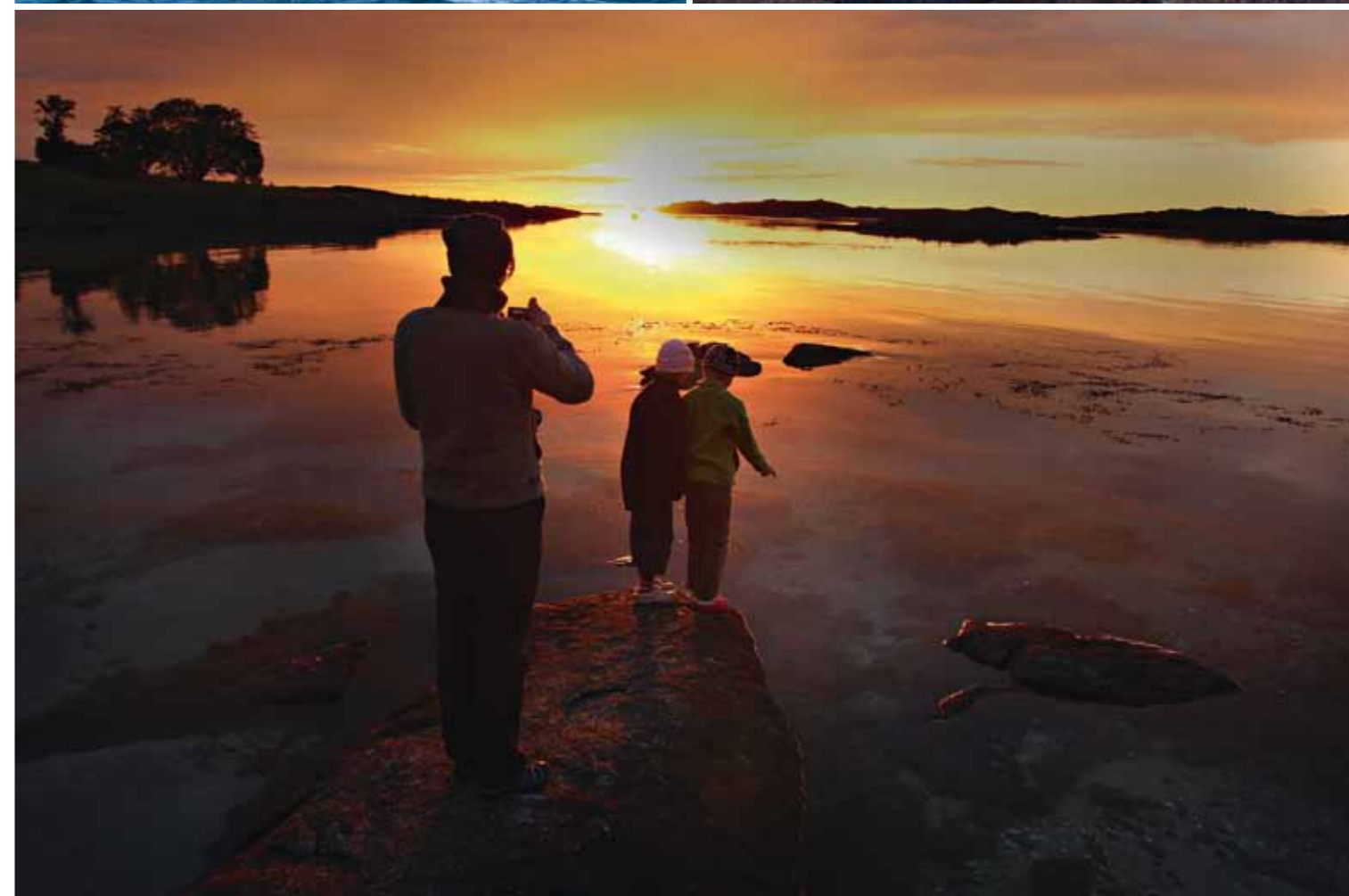
In vrijwel alle dorpjes staan rekken waar van maart tot en met juni vis hangt te drogen. De visserij heeft de Lofoten eeuwen lang welvaart gebracht. Van oktober tot en met januari trekken enorme scholen haring voorbij waarvan duizenden tonnen op de eilanden verwerkt worden. Maar het is vooral de kabeljauw, in de vorm van stokvis, die de Lofoten bekend maakten. Van februari tot en met april komt kabeljauw uit de Barentszee – ‘skrei’ noemen ze deze vis, zwerver, omdat hij zulke lange trektochten maakt – naar de eilandengroep om zich voort te planten. Vissersplaatjes als Svolvear en Henningsvør lagen vroeger vol met kleine houten scheepjes die eropuit trokken om kabeljauw te vangen die een gewicht tot 40 kilo kan halen. Dat soort scheepjes is nog steeds te vinden, maar al zeker een jaar of zes behoort het beeld van volgepakte haventjes en een bespikkelde zee tot het verleden. Er vissen tegenwoordig ook veel grotere schepen op de skrei en die brengen ook op andere plekken aan land. De visserij heeft daardoor in betekenis afgenomen. Maar daar zijn toeristen voor teruggekomen.

Tot enkele jaren geleden trokken vanaf oktober groepen orka's de fjorden binnen om op haring te jagen en kwamen steeds meer toeristen ook in de wintermaanden naar de eilanden. Maar de garantie dat nu nog orka's gezien worden, is niet meer te geven. Dat spektakel is aan cycli onderhevig en het gaat weer wat jaren duren voordat een ontmoeting met deze majestueuze dieren een vanzelfsprekendheid is. Niet omdat het slecht gaat met de zwaardwalvissen of de haring – integendeel, het gaat ze goed – maar migratieroutes veranderen van tijd tot tijd. Neemt niet weg dat het jaar rond enkele groepen orka's rond de eilanden aanwezig zijn en gespot worden.

Augustus 2010 zwommen groepen orka's langs de pier en de camping van Stø, een dorpje op Vesterålen. Dat is een eilandengroep die direct aan de Lofoten grenst en daarmee op de kaart ogenschijnlijk één geheel vormt. Veel bezoekers van de Lofoten gaan ook even naar Vesterålen. Vanuit Stø en Andenes op Vesterålen zijn walvissafari's met garantie op potvissen en dat is een kans die veel Noorwegengangers niet laten lopen als ze zo ver in het noorden zijn. De safari's vanuit Stø doen er langer over om het gebied van de potvissen te bereiken dan die vanuit Andenes – voordeel, je bent langer op zee en hebt dus meer kans op andere leuke waarnemingen (plus er is Nederlandse begeleiding), nadeel, je bent langer op zee en dus langer ziek als je niet tegen de deining kunt. Op Vesterålen wonen ook nog enkele Sami, Lappen, die rendieren houden. Laila en Arild Inga – ze wonen even voorbij Sortland en er staat een bordje langs de weg – houden er altijd een paar dichtbij huis zodat toeristen ze kunnen bekijken en meer van de Sami-cultuur kunnen leren.

Op de Lofoten zijn geen rendieren. Er zijn wat elanden, veel vossen en otters en in goede jaren veel hermelijnen. Voor de stranden zwemmen bruinvissen en wat verder op zee dwergvinvissen, waar op windstille dagen op gejaagd wordt. Walvisvlees, hvalkjøtt, is zomers volop verkrijgbaar. In die periode heersen de spierwitte campers en caravans op de smalle wegen en moeten otters wat harder rennen om de overkant te halen. Het is er dan druk vinden de bewoners, en dat is het ook, zij het dat drukte relatief is – wie eerder in Zuid-Frankrijk was, vindt ook zomers een oase van rust op de Lofoten. Plaats zat op de vele stranden en strandjes en in de bergen kun je volkomen alleen zijn. Het toerisme drukt hier niet al te nadrukkelijk zijn stempel, alles ziet er nog erg oorspronkelijk uit. Natuurlijk, de oude vissermanhuisjes en -schuren op palen in het water, rorbuer, zijn omgebouwd voor een aangenaam verblijf voor de toerist, maar ze staan er

EMIGREREN

De auteur van dit artikel, Eric Fokke, woont op de Lofoten. Geboren in Amsterdam verhuisde hij en zijn vrouw in april 2008 van het Noord-Hollandse Uithoorn naar een dorpje op het eiland Vestvågøy. Er wonen nog veel meer Nederlanders op de eilandengroep. Scandinavië is in trek bij emigranten. Er is zelfs een bureau, Placement, dat zich speciaal toelegt op het adviseren van emigranten in spé en de emigratiebeurzen die het jaarlijks in Nederland houdt (22 januari 2011 in Hoevelaken) worden druk bezocht. Het bureau wordt ingehuurd door gemeenten uit Noorwegen, Zweden en Denemarken die graag Nederlanders zien komen om het aantal inwoners op peil te houden of om te ondernemen. De cultuurverschillen tussen de Scandinavische landen en Nederland worden door de gemeenten zo klein geacht dat Nederlanders zeer welkom zijn. En de vertrekkers vinden in die landen vaak wat ze in Nederland zijn gaan missen: rust en ruimte.

nog, en er worden geen torenhoge hotels naast gebouwd. Gehuchten als Å en Nusfjord strelen nog steeds het oog. Ondanks dat de orka's het de laatste jaren laten afweten, wordt het ook in de donkere periode steeds drukker. Het noorderlicht spreekt veel mensen tot de verbeelding en trekt. Fransen, Zwitsers en Italianen hebben ontdekt dat je hier ook uitstekend op wintersport kunt. Voor de Noren zelf, die toch wel wat natuurschoon gewend zijn, zijn de Lofoten nog steeds een geliefde bestemming in alle jaargetijden.

Sinds Noorwegen grote oliebronnen ontdekte, is het land schatrijk geworden en werd onder meer fors in infrastructuur geïnvesteerd. In de jaren tachtig werden vele eilanden van de Lofoten met bruggen en tunnels met elkaar verbonden en hoeft tegenwoordig dus niet op een veerbootje gewacht te worden. Olie wordt nu echter ook als bedreiging gezien. Er zijn plannen om dichtbij de eilanden in zee naar olie te boren. De vissers staan doodsangsten uit, hier liggen immers de belangrijkste voortplantingsgebieden van diverse belangrijke vissoorten, zoals de skrei – het laatste robuuste kabeljauwbestand ter wereld – en haring. Vissen die eeuwen voor inkomsten zorgden en bepalend zijn voor de cultuur. Met een goed beheer van de bestanden weten de Lofoten zich nog eeuwen van een inkomen verzekerd. De kortstondige winst van olie zet die visbestanden echter op het spel, omdat bij een ramp de gevolgen ingrijpend zijn.

Er zijn ook plannen voor grote windmolenparken, waar de toeristenbranche niet vrolijk van wordt. Is dat leuk, een foto van noorderlicht of de middernachtzon met een windmolenpark er voor? Er worden plannen gemaakt voor een groot vliegveld op het eilandje Gimsøy, waar een prachtig veengebied ligt. Lokale overheden willen de E10, dat smalle weggetje dat de diverse eilanden aaneenrijgt, verbeteren. Dat zou inderdaad meer plaats bieden aan vrachtwagens en campers die ieder jaar groter worden, maar is het niet juist kleinschaligheid die de Lofoten tot zo'n oase van rust en natuurschoon maakt? Het lijkt of de vele bestuurders op de Lofoten dergelijke waarden als een vanzelfsprekendheid ervaren, terwijl de archipel uniek is, gekoesterd zou moeten worden, zodat nog vele generaties ervan kunnen genieten.

Alles wat de Lofoten tot een droombestemming maakt, staat dus onder druk. Gelukkig gaan de dingen in Noorwegen niet zo snel als elders in Europa. En wat ook verandert, het fenomenale licht gaat nooit verloren. ❁

www.lofotenbilder.no